

PÄIHDESUUNNITELMA - PERUSKOULU

Pietarsaaren kaupunki
Sosiaali- ja terveysvirasto
2012 - 2015

Peruskoulun päihdesuunnitelma vuosiksi 2012 - 2015

teksti: Alueellinen ennalta ehkäisevä päihderyhmä
asettelu ja kansi: Musikcafé After Eight

Sisältö

Peruskoulu

1	Koulun päihdesuunnitelma.....	5
2	Suojaavat tekijät ja riskitekijät.....	6
3	Mitä koulu voi tehdä?.....	8
3.1	Koulun henkilöstö vuosikurssit 1 - 9.....	9
3.2	Vuosiluokkien 1 – 6 oppilaat.....	10
3.3	Vuosiluokkien 6 – 9 oppilaat.....	11
3.4	Vuosiluokkien 1 – 9 huoltajat.....	11
4	Mitä tulee tehdä oppilaiden päihteidenkäyttöön liittyvän epäilyn tai huolen yhteydessä?.....	13
5	Tunnistaminen ja varhainen puuttuminen.....	14
5.1	Koulussa tai kotona herää huoli ja epäily.....	14
5.2	Oppilas jää kiinni päihteiden käytöstä koulussa tai vapaa-aikana.....	15
5.3	Oppilaalla on päihteitä hallussaan koulussa.....	15
6	Yhteistyö huoltajien kanssa.....	16
7	Lastensuojeluilmoitus.....	17
8	Tärkeitä yhteystietoja.....	18
9	Koulun ehkäisevää työtä ohjaavat lait.....	19

Lähteet

Liitteet

Liite 1	Tiedote
Liite 2	Tupakan/nuuskan käytön toimenpidesuunnitelma
Liite 3	Tupakkakysely
Liite 4	Koulussa tai kotona herää huoli ja epäily alkoholista ja huumeista
Liite 5	Oppilas jää kiinni alkoholin/huumeiden käytöstä
Liite 6	Oppilaalla on alkoholia/huumeita hallussaan kouluaikana
Liite 7	Huoltajan/kollegan ongelmakäyttö
Liite 8	Aineistopankki ja nettiosoitteet (erillinen asiakirja)

Hyväksytty 4.6 2012 Pietarsaaren seudun yhteistyölautakunta

Johdanto

Koulun päihdesuunnitelma on väline, joka auttaa koulua suunnittelemaan ehkäisevää toimintaansa. Ennen kaikkea suunnitelma luo **yhteiset säännöt** oppilaille, henkilöstölle ja huoltajille. Toimiva päihdesuunnitelma edellyttää, että koko kouluyhteisö noudattaa sovittua toimintasuunnitelmaa.

Koulut saavat vapaasti soveltaa ja kehittää suunnitelmaa omiin tarpeisiinsa. On hyvä ottaa myös oppilaat, koulun henkilöstö ja huoltajat mukaan laatimaan koulun yhteisiä sääntöjä.

Päihdesuunnitelman tulee olla helposti koulun henkilöstön, oppilaiden ja huoltajien saatavilla. Suunnitelma julkaistaan Internetissä ja siitä on hyvä tiedottaa koulun uusille oppilaille ja työntekijöille.

Pietarsaaren seudun alueellinen ennalta ehkäisevä päihderyhmä on laatinut päihdesuunnitelman Helsingin kaupungin päihteidenkäyttöä ehkäisevän Klaari-nimisen päihdesuunnitelman pohjalta.

Päihdesuunnitelma on laadittu yhteistyössä Uudenkaarlepyyn, Pedersören kunnan, Pietarsaaren ja Luodon käsittävän sosiaali- ja terveysviraston toiminta-alueen kanssa.

Kruunupyö pääsee muokkaamaan esim. päihdesuunnitelman yhteystietoja.

Tekstissä on pidetty tarkoituksenmukaisena käyttää käsitteitä oppilas ja huoltaja.

Päätökset alueellisen päihteiden käyttöä ehkäisevän suunnitelman laatimisesta.
http://www.jakobstadsregionen.fi/medialibrary/data/smn_22_11_2010_prot-%7Bbmrud-58els-op8v2%7D.pdf

TIEDOTUS	
Päihdesuunnitelma on saatavilla	- https://www.sote.pietarsaari.fi/ - Koulussa - Koulujen kotisivuilla
Huoltajille tiedotetaan päihdesuunnitelmasta	- Koulujen alkaessa - Kehittämiskeskusteluissa - Wilman kautta
Oppilaille tiedotetaan päihdesuunnitelmasta	- Koulujen alkaessa - Luokanvalvojan tunneilla
Vastuualue	
Päihdesuunnitelman arvioivat ja päivittävät	- Alueellinen päihderyhmä - Yhteystiedot sosiaali- ja terveysviraston portaalissa - Koulun yhteistyökumppanit / kuraattori
Päihdesuunnitelma arvioidaan ja päivitetään	- 2015

1. Koulun päihdesuunnitelma

Lasten ja nuorten kanssa on tärkeää voida puhua päihteistä. Lapset joutuvat tekemisiin aikuisten päihteidenkäytön kanssa sekä läheisten että muiden aikuisten tupakoinnin ja alkoholinkäytön vuoksi.

Myös juhlat, esim. syntymäpäivät ja vappu, ovat tilaisuuksia, joissa lapset ja nuoret joutuvat kosketuksiin päihteiden kanssa. He voivat kokea turvattomuutta huoltajien päihtyessä tai nähdessään päihtyneitä ihmisiä lähellään, esim. yleisissä kulkuneuvoissa tai leikkipuistoissa. Päihteet näkyvät myös mediassa, kuten TV:ssä, elokuvissa, musiikissa ja mainoksissa.

Peruskoulun vuosiluokat 1 – 6 saavat oppilaille suunnattua tietoa päihteidenkäytöstä esim. käydessään kouluterveydenhoitajan luona.

Alkoholin, huumeiden ja muiden päihteiden hallussapito, käyttö tai vaikutuksen alaisena oleminen koulussa on kiellettyä. Kyseisiä tuotteita ei myöskään saa myydä eikä välittää koulun alueella. Tupakointi ja muu tupakkatuotteiden käyttö on kiellettyä koulun alueella, myös muina aikoina koulun tilojen ollessa vuokralla. Myös tupakkatuotteiden hallussapito on kielletty alle 18-vuotiailta.

Peruskoulun vuosiluokat 6 - 9 saavat tietoa oppilaan päihteidenkäyttötavoista Kouluterveyskyselystä ja kouluterveydenhoitajan oppilaskohtaisissa keskusteluissa. **Kouluterveydenhoitajat tai terveysneuvonnan yhdyshenkilö** avustavat kouluja tulosten tulkinnessa. Kouluterveyskysely on tärkeä väline seudun nuorten hyvinvoinnin ja päihteidenkäytön seurannassa. Yksittäisten koulujen on siis mahdollista suunnitella ehkäisevää toimintaansa tuoreiden tilastojen pohjalta.

Kouluterveyskyselyn tavoitteena on tuottaa kunnille ja kouluille valtakunnallisesti vertailukelpoista tietoa 14 - 20 -vuotiaiden nuorten terveydestä, elinoloista ja kouluoloista.

Vinkki!

Käytä Cronhjelman koulun tupakkakyselyä, ks. liite 3

2. Suojaavat tekijät ja riskitekijät

Koulun henkilöstön on hyvä tuntea seuraavat riskitekijät ja suojatekijät voidakseen vahvistaa oppilaiden kouluhyvinvointia:

Suojaavat tekijät	Riskitekijät
Koulussa - Selkeät säännöt/ohjeet ja odotukset aikuisten taholta - Myönteiset teot huomioidaan - Yhteenkuuluvuuden ja kiintymyksen tunteet - Hyvä tunne- ja sosiaalinen ilmasto - Oppilaat viihtyvät ja koulutyö sujuu hyvin - Menestys koulutyössä /Onnistumisen tunteet - Oppilaiden osallisuus - Selkeät rajat kiusaamiseen, vahingontekoon ja pinnaamiseen - Hyviä aikuisia esikuvia Kotona - Selkeät säännöt ja odotukset huoltajien taholta - Hyvät ja rakastavat suhteet ja luottamussellinen keskusteluyhteys - Myönteiset teot huomioidaan - Hyvä käsitys siitä, mitä lapsi puuhaa kodin ulkopuolella - Huoltajien kielteiset asenteet lapsen päihteidenkäyttöön Yksilö, toverit - Sosiaaliset ja kognitiiviset taidot - Koulumenestys - Toverit ja harrastukset - Kyky selvittää ristiriitoja - Kyky sietää pettymyksiä - Kyky käsitellä riskejä - Kyky ennakoida seurauksia - Tunne siitä, että omaan elämään voi vaikuttaa - Aikuisia esikuvia ja luottamukselliset suhteet aikuisiin Yhteiskunnassa - Päihteiden saatavuuden rajoittaminen - Selkeät odotukset ja säännöt nuorten päihteidenkäytön suhteen	Koulussa - Viihtymättömyys - Oppimisvaikeudet - Epäjärjestys, jäsentymättömyys - Kohtuuttomat odotukset koulun aikuisten taholta - Epäonnistuminen koulussa - Poissaolot - Kiusaaminen tai kiusatuksi joutuminen Kotona - Päihteidenkäyttö - Puutteet kiintymyssuhteessa, kasvatuksessa ja huolenpidossa - Huonot välit huoltajiin - Vakavat ristiriidat perheessä - Huoltajat tai muut aikuiset, jotka tarjoavat tupakkaa ja alkoholia - Huoltajat eivät tiedä, mitä lapsi tekee vapaa-aikanaan Yksilö, toverit - Varhainen ja pitkäaikainen epä-sosiaalinen käyttäytyminen - Keskittymisvaikeudet - Toverit, joilla on ongelmia - Myönteisesti päihteisiin suhtautuvat toverit - Päihteidenkäytön varhainen aloittaminen ja myönteinen asenne niitä kohtaan - Biologiset/geneettiset tekijät - Aikuiset, jotka tarjoavat alkoholia - Hyvien aikuisten esikuvien puuttuminen Yhteiskunnassa - Päihteiden saatavuuden puutteellinen valvonta - Epäselvät odotukset ja säännöt nuorten päihteidenkäytön suhteen

3. Mitä koulu voi tehdä?

Koulun ehkäisevä työ muodostuu kolmesta osa-alueesta

- 1 **Toimintasuunnitelmat**, jotka sisältävät selkeät strategiat päihteetöntä kouluaikaa, päihhteettömiä päättäjäisiä, kouludiskoja ja kouluretkiä varten
- 2 Yleiset **ehkäisevät ja edistävät toimenpiteet**, jotka vahvistavat lasten ja nuorten koulumenestykseen, hyviin sosiaalisiin suhteisiin ja turvallisuuteen liittyviä suojatekijöitä
- 3 **Opetus, joka vahvistaa oppilaiden kykyä ottaa kantaa** ja perustella mielipiteitään, arvioida mainosten viestejä ja nähdä myyttien läpi

Lisää tietoa päihhteiden ehkäisytyöhön liittyvästä ajankohtaisesta tutkimuksesta

- <http://www.klaarihelsinki.fi>
- <http://www.paihdelinkki.fi/puheeksi>
- <http://www.terveysportti.fi>

Suositus

Keskustelkaa päihhteistä ja niihin liittyvistä asenteista. Jokainen koulu valitsee vuosittain vastuuhenkilön/-ryhmän, jonka tehtävänä on lukea suunnitelma läpi ja tiedottaa siitä koulun muulle henkilöstölle.

EFFEKT

Tukee huoltajia aikuisen ja kasvattajan roolissa ja kyvyssä luoda selkeitä ja turvallisia rakenteita. Effekt on vanhempainkokousmenetelmä, jonka tarkoituksena on ehkäistä alkoholin käytön varhaista aloitusta, vähentää nuorten humalahakuista juomista ja norminvastaista käytöstä. Ohjelman perusajatuksena on vähentää nuorten alkoholinkäyttöä kohdentamalla tukea heidän vanhemmilleen.

Arvokeskustelut

Arvokeskustelujen tarkoituksena on pohtia arvoja, kuten turvallisuus, kunnioitus ja vastuu, sekä keskustella eri päihhteisiin liittyvistä asenteista.

Lue lisää osoitteesta <http://www.vardegrunden.se>

Kouludemokratia

Kaikki tuntuu paljon mukavammalta, jos asioihin voi vaikuttaa itse! Se myös edistää hyvinvointia. Lue lisää osoitteesta <http://www.skoldemokrati.fi>. Elävän kouludemokratian hyväksi toimiminen on tärkeää, koska tunne siitä, että omiin olosuhteisiinsa voi vaikuttaa, on yksi päihteidenkäytöltä suojaavia tekijöitä.

Valitkaa luennoitsija huolellisesti!

Tupakkaa, alkoholia ja huumeita koskevilla valistusluennoilla ei ole odotettua vaikutusta. Elämästään kertova entinen päihderiippuvainen saattaa antaa oppilaille sellaisen kuvan, että on mahdollista viettää rankkaa ja vaarallista elämää ja selviytyä kuitenkin hyvin.

3.1 Koulun henkilöstö vuosikurssit 1 - 9

Koko henkilöstön tehtävänä on työskennellä turvallisen, lasten tervettä kehitystä ja päätöksentekoa tukevan ympäristön puolesta. Koulun henkilöstö on avainasemassa päihteidenkäytön ehkäisyssä.

Päihteidenkäytön ehkäisy on koko henkilöstön asia - kestävä ehkäisytyö ei voi levätä yksittäisen työntekijän harteilla.

Jokaisella oppilaalla on oikeus saada apua terveyden ja tulevaisuuden kannalta tärkeiden päätösten tekemiseen. Lisäksi oppilaalla on oikeus olla joutumatta todistamaan muiden päihteidenkäyttöä kouluaikanaan. Opetussuunnitelman mukaisessa opetuksessa ja oppilaiden kanssa keskusteltaessa käydään vuoropuhelua mm. päihteistä, omista valinnoista, riskeistä, seurausten ajattelusta ja toveripaineesta. Ottakaa tämä huomioon lukuvuoden suunnittelussa!

Tavoitteet

- 1 Rehtori vastaa seuraavia asioita koskevien yhteisten sääntöjen laatimisesta:
 - henkilöstö ei käytä tupakkatuotteita koulun alueella (ks. tupakkalaki)
 - henkilöstö ei käytä päihteitä (tupakkatuotteet mukaan lukien) oppilaiden nähden koulualueen ulkopuolella kouluaikana, esim. luokkaretkillä, iltatapahtumissa ja leirikouluissa
 - henkilöstö puuttuu asiaan johdonmukaisesti havaitessaan päihteidenkäyttöä kouluaikana tai koulualueella.
- 2 Henkilöstön tietoisuuden lisääminen päihteistä ja ehkäisevästä toiminnasta
- 3 Poissaolojen seuranta WILMA:ssa

Toimenpiteet

Oppilashuoltoryhmän vastaava henkilö kertoo opettajien kokouksessa ehkäisevistä päihdetyöstä, esim. EFFEKT-ohjelmasta.

Arvokeskustelu päihteistä ja koulun päihdesäännöistä.

Henkilöstölle ajankohtaista koulutusta ja ohjausta siitä, miten voidaan puhua lasten kanssa päihteistä, sekä miten voidaan puhua perheiden riskikulutuksesta.

Tarvittaessa paikallisten kioskien ja myymälöiden kanssa yhteistyökokous näpistelystä, alkoholi- ja tupakkatuotteiden myynnin ikärajoista ja trokaamisesta.

Kouluterveyskyselyn tulosten läpikäynti ja työstäminen. Miten tuloksia voidaan hyödyntää käytännössä? Mihin painotusalueisiin tulisi panostaa erityisesti?

Vierailuluento, ohjaus ym.

Koulu tarjoaa välitunneilla mielekästä, terveyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta tukevaa tekemistä vaihtoehtoksi tupakoinnille ja luo viihtyisän opiskeluympäristön.

Vinkki!

Koulun, poliisin ja sosiaalihuollon väliset verkostokokoukset vähintään kerran lukukaudessa. Keskustelkaa opettajien kokouksessa

- Vastaavatko koulun linjaukset omia arvojani?
- Mitä mieltä olen nuorten päihteidenkäytöstä?
- Kenen tehtävä on puuttua?
- Käytänkö opetusaikaa päihteistä keskustelemiseen, jos luokassa syntyy aiheeseen liittyvä tilanne?

3.2 Vuosiluokkien 1 – 6 oppilaat

Tavoitteet

- Oppilaille annetaan mahdollisuus keskustella päihteisiin liittyvistä asenteistaan
- Vahvistetaan sosiaalisia normeja ja odotuksia siitä, että nuoret eivät käytä päihteitä
- Vahvistetaan oppilaiden itseluottamusta ja kykyä itsenäiseen päätöksentekoon
- Annetaan oppilaille valmiuksia suhtautua kriittisesti tiedotusvälineisiin ja Internetiin

Toimenpiteet

- Oppilashuoltotyö
- Päihteetön koulualue
- Päihteidenkäytön ehkäisyyn liittyvät luennot
- Är det tufft att röka? (video + esite)
- KiVa-koulu
- Power Club
- Tyttö- ja poikaryhmä
- EOS-lehden tilaus

3.3 Vuosiluokkien 6 – 9 oppilaat

Tavoitteet

- Oppilaille annetaan mahdollisuus keskustella päihteisiin liittyvistä asenteistaan ja tarkastella kriittisesti päihteidenkäyttöä ja päihteisiin liittyviä myyttejä
- Myönteiset odotukset alkoholin vaikutuksista vähenevät
- Vahvistetaan sosiaalisia normeja ja odotuksia siitä, että nuoret eivät käytä alkoholia
- Annetaan oppilaille tietoa päihteiden vaikutuksista omaan terveyteen ja opetetaan omien riskien arviointia
- Luokka laatii esim. koulun alkaessa yhteiset pelisäännöt kaikkien viihtyvyydeksi koulussa ja luokkarekillä

Toimenpiteet

- Oppilashuoltotyö
- Päihteetön koulualue
- Terveystieto
- Tupakoinnin vastustamis- ja kuntoilukampanja
- Tupakoinnin vastainen ryhmä
- Yläasteella on hyvä käydä läpi Kouluterveyskyselyn tulokset yhdessä oppilaiden kanssa – mitä ideoita on koulun viihtyvyyden lisäämiseksi?
- Ohjelmat: USKALLA (<http://www.nykter.fi/uskalla/>), DISA, Tyttö- ja poikaryhmä (Lue lisää aineistopankista)

3.4 Vuosiluokkien 1 – 9 huoltajat

Huoltajat ovat vastuussa oppilaiden kasvatuksesta ja vapaa-ajasta. Selkeiden sääntöjen ja rajojen asettaminen saattaa olla haasteellista huoltajille. Erityisesti alkoholin ja tupakan suhteen he saattavat tarvita koulun ja muiden huoltajien tukea.

Tavoitteet

- Huoltajille tiedotetaan nuorten päihteidenkäytöstä ja heitä kehoitetaan ottamaan asia puheeksi kotona
- Tuetaan rajojen asettamista ja vanhemmuutta
- Annetaan tukea ja apua ala-asteelta yläasteelle siirryttäessä
- Huoltajille tietoa koulun päihteisiin liittyvistä menettelytavoista, esim. hyväksymiskirjeessä, vanhempainkokouksissa

Toimenpiteet

- Kaikkien oppilaiden huoltajille yhteinen tiedotustilaisuus nuorten käyttämistä päihteistä (esim. poliisin, nuorisoaseman edustajan, nuoriso-ohjaajan luento)
- EFFEKT(vuosiluokat 6 – 9)
- Tiedote koteihin (Liite 1)
- Koulu tarjoaa huoltajille tilaisuuden keskustella vanhemmuudesta, teini- iästä, rajojen asettamisesta ym. esim. kutsumalla vierailevan luennoitsijan
- Otetaan huomioon oppilaiden juhlinta joululomalla ja koulun päättyessä ja muistutetaan esim. WILMA:n kautta huoltajia siitä, että he eivät hankkisi päihteitä lapsilleen
- Kouluterveyskyselyn tulokset annetaan huoltajille tiedoksi vanhempainilloissa ja/tai WILMA:n kautta.

Vinkki!

Ohjeet päihtyneen nuoren huoltajille
- <http://ohjepankki.vsshp.fi/se/fxd/53961/>

4. Mitä tulee tehdä oppilaiden päihteidenkäyttöön liittyvän epäilyn tai huolen yhteydessä?

- Epäiltäessä, että oppilas käyttää alkoholia tai muita päihteitä, on erittäin tärkeää seurata säännöllisesti oppilaan tilaa koulussa ja mahdollisia poissaoloja. Seuranta toteutetaan yhteistyössä oman luokanopettajan ja oppilashuollon kanssa.
- Käyttöä epäiltäessä luokanopettaja ottaa asian puheeksi oppilaan kanssa ja ottaa tarvittaessa yhteyden johonkuhun oppilashuoltoryhmän jäseneseen.
- Toistuvien epäilyjen yhteydessä kutsutaan huoltajat verkostokokoukseen. Verkostokokoukseen voi osallistua opettaja, kouluterveydenhoitaja tai koulukuraattori.
- Kokouksen aikana laaditaan kirjallinen suunnitelma seurannasta ja mahdollisesta hoitoon ohjauksesta. Sen jälkeen toimitaan yhteistyössä oppilashuoltoryhmän kanssa.
- Jos huoli jatkuu, on otettava yhteys lastensuojeluun – **se on lakisääteinen velvollisuus**. Lastensuojelu tekee oppilaasta arvioinnin yhteistyössä huoltajien kanssa. Ks. tarkemmin lastensuojeluilmoitusta koskevasta kohdasta.
- Huumeidenkäyttöä todettaessa otetaan aina yhteys lastensuojeluun ja poliisiin.

Kun huoli ei koske yksittäistä oppilasta, vaan enemmänkin oppilaiden myönteistä suhtautumista päihteisiin, esim. puheita ja kehuskeluja viikonloppuhumalasta, tai koulussa kiertäviä huhuja oppilaiden päihteidenkäytöstä vapaa-aikana, ryhtyy koulun oppilashuoltoryhmä toimeen.

Kouluterveydenhoitaja tai terveysneuvonnan yhteyshenkilö auttaa toimenpiteiden suunnittelussa ja suosittelee yhdistyksiä, jotka tekevät ehkäisevää työtä kouluissa!

Nuorille soveltuvaa aineistoa on esim. AUDIT-testi

- <http://www.hel.fi/10kysymysta> tai
- <http://www.paihdelinkki.fi/testa/audit> (10 kysymystä + sukupuoli ja ikä)

Nuorten päihdemittari (M. Pirskanen)

- http://hoitoreitit.vsshp.fi/Paihdepotilas/doc/Nuorten_paihdemittari_A4_2008_ruotsiksi.pdf

Kaikki oppilaat voidaan ohjata selvittelyä ja keskustelua varten Malmin tk-vastaanotolle, Uudenkaarlepyyn tk-vastaanotolle, kouluterveydenhoitajalle, koululääkärille, koulukuraattorille, sosiaali- ja terveysviraston koulupsykologeille, Uudenkaarlepyyn koulupsykologille tai A-klinikalle!

Ks. Tärkeitä yhteystietoja!

5. Tunnistaminen ja varhainen puuttuminen

5.1 Koulussa tai kotona herää huoli ja epäily

Tarkkaile, onko oppilaan käytökseen ilmaantunut lyhyessä ajassa seuraavia muutoksia

- pinnaus - ystävyyssuhteiden muuttuminen - perhetilanteen muuttuminen - valehtelu - myöhään valvominen - oppilas on aina menossa - näpistely, kalliiden tavaroiden ilmestyminen/häviäminen, rikokset - puolustelee päihteitä ja omaa käytöstään - motivaation puute - mielialan vaihtelut, huonotuulusuus	- toimettomuus, passiivisuus - sulkeutuneisuus, vaikeaa saada kontakti - koulumenestyksen nopea heikentyminen ja - tehtävien laiminlyöminen - ylivoimainen väsymys tunneilla - poissaolo kotoa - arvojen ja elämäntapojen muuttuminen - toistuvat pahoinpitelyn jäljet - toistuvat tapaturmat - kouluun tulo krapulaisena - suhteettoman voimakkaat raivonpuuskat - henkilökohtaisen hygienian laiminlyönti
--	---

HUOM!

- Eräät käyttäytymisen muutokset kuuluvat myös normaaliin murrosiän kehitykseen!

Toimenpiteet

- Puhu koulun muiden työntekijöiden kanssa. Ovatko he tehneet samanlaisia havaintoja?
- Epäilyksestä ilmoitetaan jollekin oppilashuoltoryhmän jäsenelle
- Opettaja keskustelee oppilaan ja huoltajien kanssa yhdessä oppilashuoltoryhmän jonkun jäsenen kanssa
- Seuranta- ja dokumentointisuunnitelma yhdessä oppilashuoltoryhmän henkilöstön kanssa
- Huolen ollessa toistuvaa konsultoidaan lastensuojelua
- Mahdollinen selvittely- ja/tai hoitojakso A-klinikalla

5.2 Oppilas jää kiinni päihteiden käytöstä koulussa tai vapaa-aikana

Koulun henkilöstö/hooltaja/toverit yllättävät oppilaan

Toimenpiteet

- Oppilas ohjataan kouluterveydenhoitajan, koulukuraattorin tai rehtorin luokse keskustelua varten.
- Jos oppilas on alaikäinen, otetaan yhteys huoltajaan.
- Tehdään lastensuojeluilmoitus.
- Huumeidenkäyttöä epäiltäessä otetaan yhteys poliisiin.
- Kouluterveydenhoitaja/koulukuraattori jatkaa seuranta yhdessä lastensuojelun kanssa.
- Jos huoli on jatkuvaa, jatketaan yhteydenpitoa lastensuojelun kanssa.
- Mahdollinen selvittely- ja/tai hoitajakso A-klinikalla.

5.3 Oppilaalla on päihteitä hallussaan koulussa

Toimenpiteet

- Oppilas ohjataan kouluterveydenhoitajalle, koulukuraattorille tai rehtorille keskustelua varten.
- Otetaan yhteys poliisiin ja huoltajaan.
- Tehdään lastensuojeluilmoitus.
- Kouluterveydenhoitaja/koulukuraattori jatkaa seuranta yhdessä lastensuojelun kanssa.
- Tärkeitä yhteystietoja!

6. Yhteistyö huoltajien kanssa

Oppilaasta koetusta huolesta keskusteleminen huoltajien kanssa ei ole aina helppo tehtävä. Huoltajat saattavat järkyttyä, tuntea surua tai suuttua ollessaan itse huolissaan lapsestaan. Huoltajille tiedottaminen ja heidän huolensa käsittely kuuluu kuitenkin koulun työhön.

Vinkki!

- Päättäkää, ketkä ovat läsnä huoltajien kanssa käytävässä keskustelussa.
- Muotoilkaa sanottavanne siitä näkökulmasta, joka on teille kaikille yhteinen, siis huoli oppilaasta.
- Valmistautukaa keskusteluun
 - kertomalla mitä seuraavaksi tapahtuu, kuka on koulun, lastensuojelun ym. yhteyshenkilö
 - ottamalla selvää, mistä huoltajat saavat apua ja tukea
- Välttäkää huoltajien syyttelyä
- Välttäkää mahdollisten päihteidenkäyttöön, lastensuojeluun ym. liittyvien omien ennakkoluulojenne siirtämistä huoltajille keskustelun aikana.
- Saattaa olla hyväksi, että vanhempien kanssa keskustelemisesta vastaavat saavat koulutusta ja työnohjausta, jos tehtävä tuntuu vaikealta.
- Kokoa keskustelu toistamalla, miten olet ymmärtänyt tilanteen ja mitä mahdollisia toimenpiteitä seuraa.

Kaikki asiat dokumentoidaan (keskustelujen päivämäärät, puhelinkeskustelut, mitä kirjeitä mihinkin on lähetetty ja keitä asiassa on ollut milloinkin osallisena).

7. Lastensuojeluilmoitus

Lastensuojelulaissa (13.4.2007/417, 25 §) todetaan, että mm. kaikki opetustoimen palveluksessa työskentelevät henkilöt ovat velvollisia ”salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä”.

HUOM!

- Jos lastensuojeluilmoituksen aiheellisuudesta on epävarmuutta, voi lastensuojelua aina konsultoida. Konsultaatiossa oppilas jää anonyymiksi.

Lastensuojeluilmoituslomake

- http://www.sosiaaliportti.fi/sv-FI/blanketter_for_barnskyddet/
- Mene kohtaan Lastensuojeluilmoitus: Ilmoitusosa

HUOM!

- On tehtävä lastensuojeluilmoitus ja **ilmoitus poliisille**, jos oppilas on joutunut seksuaalisen väkivallan kohteeksi.

8. Tärkeitä yhteystietoja

Lastensuojelun päivystyspuhelin Lapsi- ja perhetyön yksikkö	Arkisin klo 8 – 16 Puh (06) 786 3111
Sosiaalipäivystys	Klo 16 – 08 ja viikonloppuisin Puh 112
A-klinikan puhelinpäivystys Palvelee päihde- tai muusta riippuvuudesta kärsiviä nuoria ja heidän omaisiaan. Myös nuorille, jotka ovat huolissaan omaisten päihteidenkäytöstä.	Arkisin klo 8 – 12 Puh (06) 786 3506
Hätäkeskus	Puh 112
Malmin terveyskeskuksen puhelinneuvonta Ajanvaraus Uudenkaarlepyyn terveyskeskusvastaanotto Ajanvaraus	Arkisin klo 08 – 16 Puh (06) 786 1333 Arkisin klo 08 – 16 Puh (06) 786 2701
Päivystys, Malmi 24h Päivystys, Uudenkaarlepyyn terveyskeskusvastaanotto	Puh (06) 786 2222 Arkisin klo 08 – 18, lauantaisin klo 10 – 16 sunnuntaisin/pyhäpäivinä klo 12 – 16 Puh (06) 786 2704
Asematien psykologivastaanotto Koulupsykologi, Uusikaarlepyy (koulutusvirasto)	Arkisin klo 08 - 16 Puh (06) 786 1111 Puh 050 342 3384
Pietarsaaren poliisiasema Koulupoliisit etunimi.sukunimi@poliisi.fi	Arkisin klo 08 – 16:15 Puh 071 874 0161 Klo 16.15 – 08 ja viikonloppuisin Puh 112
Myrkytystietokeskus 24h	Puh (09) 47 19 77 (suora) Puh (09) 4711 (puhelinvaihteen kautta)
Terveysneuvonnan yhteyshenkilö Sonja Westerlund	Puh 050 411 8392
Irti Huumeista/Fri från Narkotika Valtakunnallinen palvelupuhelin	Arkisin klo 9 - 15, 18 - 20 Puh 010 804 550 (paikallispuheluhinta)

9. Koulun ehkäisevää työtä ohjaavat lait

Ehkäisevä päihdetyö tulee nähdä nuorisokasvatuksen pysyvänä osana.

Sosiaalisen identiteetin vahvistaminen on liitetty osaksi lähes kaikkien nuorten parissa tehtävään työhön.

- Osittain 1.10.2010 voimaan tulleen **tupakkalain** muutoksen mukaan sekä tupakkatuotteiden hallussapito että ostaminen on alaikäisiltä kiellettyä. Tupakointikielto käsittää tilat ja ajoneuvot, joissa oleskelee lapsia ja nuoria, asuntokiinteistöjen yhteiset tilat, ulkona järjestettävät tapahtumat sekä hotellihuoneet. Lain mukaan tupakointi on aina kielletty koulussa ja koulualueella. Tupakkalaki 13.8.1976/693
- **Alkoholilain** (8.12.1994/1143) mukaan alkoholin käyttö on kokonaan kielletty alaikäisiltä. Alkoholin tarjoilu alle 18-vuotiaille on kielletty ravintoloissa. (Laki alkoholilain muuttamisesta 642/2009.)
- **Päihdehuoltolaki** (41/1986)
- **Raittiustyölaki** (828/1982)
- **Lastensuojelulaissa** (13.4.2007/417) määrätään, että esim. opetustoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia "salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä." (25 §)
- **Huumausainelaki** (30.5.2008/373): "Huumausaineen tuotanto, valmistus, tuonti Suomen alueelle, vienti Suomen alueelta, kuljetus, kauttakuljetus, jakelu, kauppa, käsittely, hallussapito ja käyttö on kielletty." (5 §) "Joka on saanut haltuunsa huumausainetta olematta sen hallussapitoon oikeutettu, on velvollinen luovuttamaan sen viipymättä poliisille taikka tulliviranomaiselle." (8 §). Huumausaineiksi luokitellut aineet on lueteltu Huumausainelaissa (Laki huumausainelain 3 §:n muuttamisesta 595/2010).
- **Perusopetuslaki** (21.8.1998/628)"Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta." (4 §) "Käsiteltäessä yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa oppilashuoltotyössä kirjataan asian vireillepanija, aihe, päätetyt jatkotoimenpiteet ja niiden perustelut, asian käsittelyyn osallistuneet sekä se, mitä tietoja ja kenelle oppilaasta on annettu." (§ 31a).

- **Nuorisolaki** (72/2006) Nuorisolaki korostaa ennaltaehkäisevän työn merkitystä nuorten parissa ja tarjoaa ehkäisevälle päihdetyölle kasvatuksellisen perustan. Lain piiriin kuuluvat kaikki alle 29-vuotiaat.

- 7 b §: "Etsivän nuorisotyön (laki nuorisolain muuttamisesta, 639/2010) tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille."

Tiedot on kuitenkin luovutettava nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten niissä tapauksissa, joissa nuori ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin, kun nuori on alle 25-vuotias ja keskeyttänyt opinnot ammatillisessa koulutuksessa tai lukiokoulutuksessa, tai jos nuori on vapautettu varusmies- tai siviilipalveluksesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia. (7 c §).

Etsivän nuorisotyön yhteydessä saadaan luovuttaa nuorta koskevia tietoja edelleen toiselle viranomaiselle vain nuoren tai hänen huoltajansa suostumuksella. (7 d §)

Lähteet

Helsingin koulujen päihdehuoltosuunnitelma

- <http://www.ehkapa.fi/klaarihelsinki/>

Cronhjelmmin koulun tupakkakysely

Berusning på schemat? Stöd och inspiration för undervisningen om alkohol, narkotika, dopning och tobak - i grundskolans senare år. Statens Folkhälsoinstitut 2011.

- <http://www.fhi.se>

Broberg et al, Kliininen lapsipsykologia, 2003

- <http://www.paihdelinkki.fi>

- <http://www.terveysportti.fi>

- <http://www.effekt.org/>

Pirskanen, M., Pietilä, A-M., Halonen, P. & Laukkanen, E. (2006). School health nurses and substance use among adolescents-towards individual identification and early intervention. Scandinavian Journal of Caring Sciences, 20, 439-447

- <http://www.finlex.fi>

- <http://www.sosiaaliportti.fi/fi->

FI/lastensuojelukasikirja/tyovalineet/lomakkeet/

- <http://www.eoph.fi/>

Mitä on nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö?

Laadukkaan päihdekasvatuksen tukimateriaali, toinen tarkistettu painos.

Sanna Pylkkänen, Reijo Viitanen, Elsi Vuohelainen, ISBN 978-952-456-092-4

Tiedote

Koulussamme noudatetaan **päihdesuunnitelmaa**, jonka alueellinen ennalta ehkäisevä päihderyhmä on laatinut sosiaali- ja terveystieteiden toimeksiannosta.

Päihdesuunnitelma on luettavissa koulun kotisivuilla.

Päihteidenkäytön ehkäisy kuuluu tärkeänä osana koulun terveyden edistämistyöhön.

Myös te vanhemmat olette tärkeässä asemassa! Asettamalla rajoja ja uskaltamalla keskustella päihteistä kotona avaatte keskustelun ja autatte lastanne näiden asioiden pohtimisessa. Tässä muutamia kysymyksiä, joista voit keskustella lapsesi kanssa:

- Mitä mieltä sinä ja toverisi olette alkoholista?
- Tiedätkö, miksi alkoholin ostamiselle on ikäraja?
- Mitä teet, jos sinulle tarjotaan päihteitä?

Päihteillä tarkoitetaan alkoholia, huumeita, päihtymistarkoituksessa käytettäviä lääkkeitä sekä haisteltavia aineita.

Tupakkalaki uudistui 1.10.2010 ja se edistää lasten ja nuorten tupakoimattomuutta. Tupakkalaki kieltää tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myynnin tai muun luovuttamisen alle 18-vuotiaille. Myös nuuska kuuluu tupakkatuotteisiin. Koulualue on savuton vuorokauden ympäri, ja savuttomuus koskee myös alueella oleskelevia aikuisia.

Muista, että alkoholin välittäminen alaikäiselle on laitonta!

Älä jää yksin miettimään – ota yhteys!

Koulun oppilashuoltoryhmä vastaa mielellään mahdollisiin kysymyksiin.

Koulun puhelinnumero:

Tupakan/nuuskan käytön toimenpidesuunnitelma

1 tapahtuma:

- Keskustelu luokanvalvojan kanssa
- Kotiin otetaan yhteyttä (tietääkö huoltaja lapsen tupakoinnista/nuuskan käytöstä)
- Kake

2 tapahtuma:

- Keskustelu koulun terveydenhoitajan/tupakkavastaavan kanssa
- Kotiin otetaan yhteyttä
- Kake

3 tapahtuma:

- keskustelu koulun terveydenhoitajan/tupakkavastaavan kanssa + seuranta
- 15 vuotta täyttäneistä oppilaista selvityspyyntö poliisille
- KaKe ja kirjallinen tehtävä (selostus koulun terveydenhoitajalle/tupakkavastaavalle)
- Yhteydenotto kotiin, esim. oppilas soittaa itse tai rehtori/luokanvalvoja soittaa, kirjallinen ilmoitus postitse tai oppilaan kautta palautus allekirjoitettuna
- Esimerkkejä aineen otsikoista:
 - Tupakan/nuuskan terveydelliset vaarat
 - Mitä voitan, jos lopetan tupakoinnin/nuuskaamisen?
 - Tupakan/nuuskan taloudellisia näkökantoja

Cronhjelmin koulun tupakan vastainen suunnitelma (syksy 2008)

TUPAKKAKYSELY - KYSELY ON TÄYSIN NIMETÖN (ÄLÄ KIRJOITA NIMEÄSI)!

Rastita jokaisen kysymyksen kohdalla vain YKSI (1) vastausvaihtoehto.

Käyn vuosiluokkaa: _____

1. ☐ Poika ☐ Tyttö

2. Tupakoitko?

- 1. ☐ Kyllä, säännöllisesti.
- 2. ☐ Kyllä, toisinaan.
- 3. ☐ En, olen lopettanut.
- 4. ☐ En, mutta olen kokeillut.
- 5. ☐ En ole koskaan tupakoinut.

3. Kuinka usein tupakoit? (Kysymykseen 2 kieltävästi vastanneet jättävät vastaamatta kysymykseen 3)

- 1. ☐ Päivittäin.
- 2. ☐ Lähes päivittäin.
- 3. ☐ Vain viikonloppuisin.
- 4. ☐ Vain juhlissa.
- 5. ☐ En juuri koskaan.

4. Paljonko poltat? (Kysymykseen 2 kieltävästi vastanneet jättävät vastaamatta kysymykseen 4)

- 1. ☐ Yli 20 savuketta päivässä.
- 2. ☐ 11 – 20 savuketta päivässä.
- 3. ☐ 3 – 10 savuketta päivässä.
- 4. ☐ 1 – 2 savuketta päivässä.

5. Käytätkö nuuskaa?

- 1. ☐ En ole koskaan nuuskannut.
- 2. ☐ En, mutta olen kokeillut.
- 3. ☐ En, olen lopettanut.
- 4. ☐ Kyllä, muutaman kerran päivässä.
- 5. ☐ Kyllä, muutaman kerran viikossa.

6. Minkä vuoksi et tupakoi tai käytä nuuskaa?

- 1. ☐ Vahingoittaa elimistöä.
- 2. ☐ Liian kallista.
- 3. ☐ Kotona kielletty.
- 4. ☐ Kaverit eivät tupakoi eivätkä käytä nuuskaa.
- 5. ☐ Muu syy:

7. Tietävätkö vanhempasi, että tupakoit/käytät nuuskaa? (Kysymyksiin 2 ja 5 kieltävästi vastanneet jättävät vastaamatta kysymykseen 7)

- 1. ☐ Kyllä.
- 2. ☐ Eivät.
- 3. ☐ En tiedä.

8. Tupakoivatko vanhempasi?

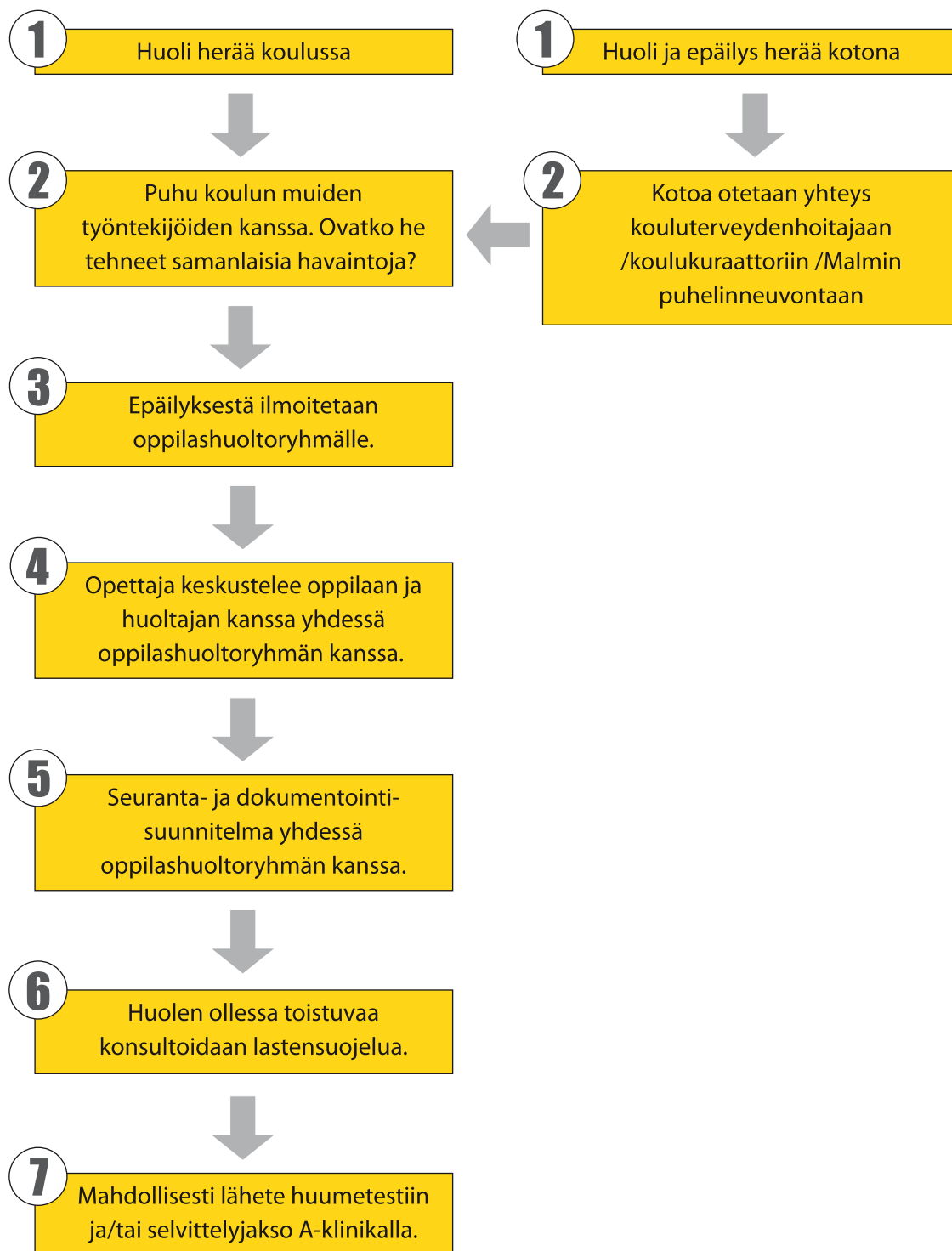
- 1. ☐ Kyllä, molemmat.
- 2. ☐ Kyllä, toinen.
- 3. ☐ Ei kumpikaan.
- 4. ☐ En tiedä.

9. Käyttävätkö vanhempasi nuuskaa?

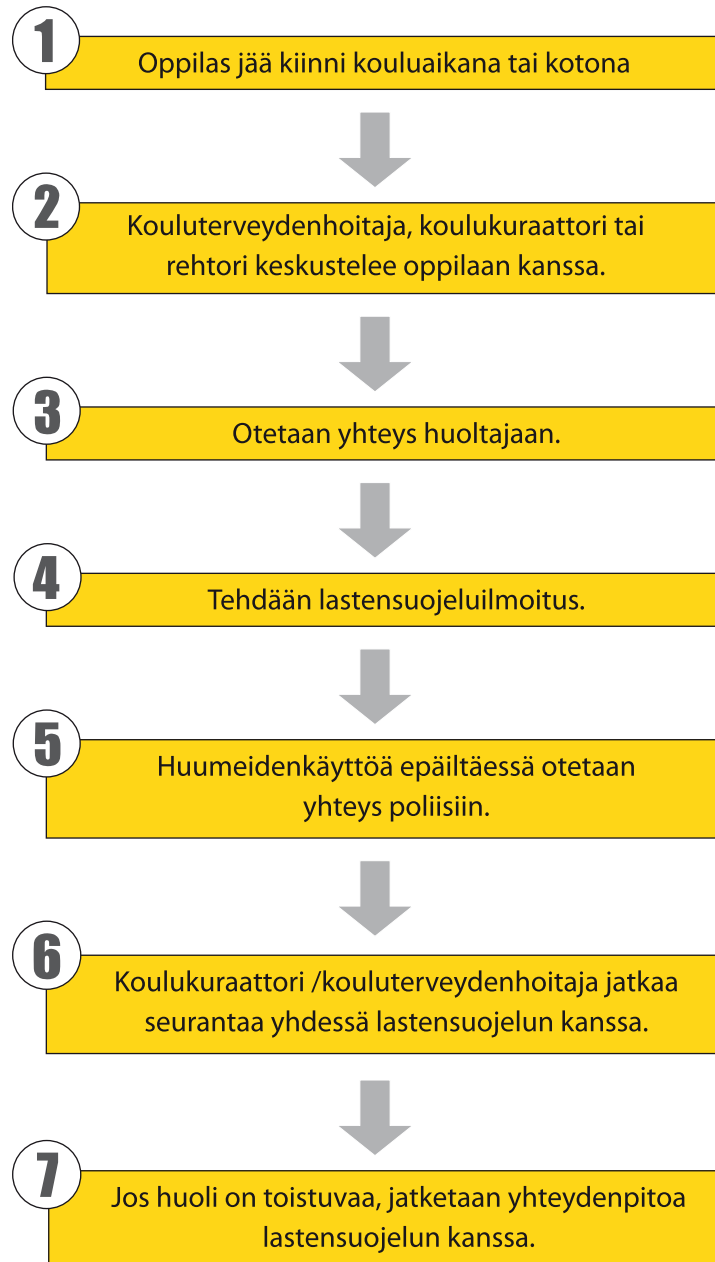
- 1. ☐ Kyllä, molemmat.
- 2. ☐ Kyllä, toinen.
- 3. ☐ Ei kumpikaan.
- 4. ☐ En tiedä.

Kiitokset osallistumisestasi!

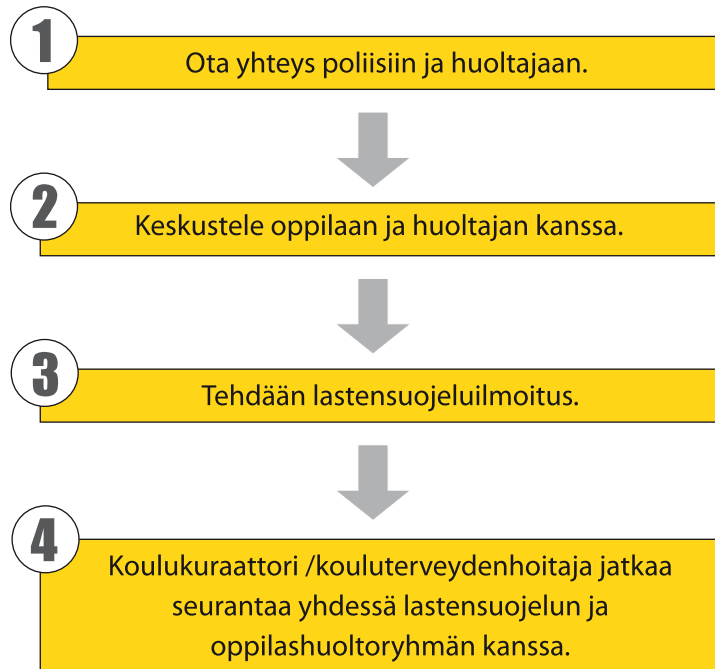
Koulussa tai kotona herää huoli ja epäily alkoholista ja huumeista

Oppilas jää kiinni alkoholin tai huumeiden käytöstä

Oppilaalla on alkoholia tai huumeita hallussaan kouluaihana

Huoltajan ongelmakäyttö

On tärkeää puuttua asiaan, kun on huoli siitä, että huoltajan päihteidenkäyttö vaikuttaa oppilaaseen kielteisesti. Kouluhenkilöstön ensisijaisena tehtävänä on auttaa ja tukea oppilasta, jotta hän tuntee, että on aikuisia jotka kuuntelevat ja välittävät.

Muutamia käytännön ohjeita oppilaan kanssa keskustelemiseen

- älä puolustele tai vähättele huoltajan käyttäytymistä
- älä puhu huoltajasta tuomitsevasti oppilaan kuullen
- kannusta oppilasta puhumaan koulukuraattorin kanssa

Huoltaja saapuu päihtyneenä kouluun

1. Älä lähetä lasta kotiin päihtyneen vanhemman seurassa.
2. Soita toiselle huoltajalle tai muulle omaiselle.
3. Soita poliisille ja lastensuojeluun.

Jos oppilaan tarpeita ja hyvinvointia laiminlyödään tai on merkkejä siitä, että oppilas esim. altistuu väkivallalle, on otettava välittömästi yhteys lastensuojeluun!

Koulun henkilöstön ei odoteta auttavan huoltajaa raitistumisessa tai hoitoon hakeutumisessa.

Kollegan ongelmakäyttö

Jos kollega saapuu työpaikalle päihtyneenä

- Kuntasi työsuojelulla on päihdeohjelma. Ole hyvä ja lue menettelyohjeet siitä.

Aineistopankki ja nettiosoitteita

TUPAKKA/NUUSKA

Testaa nikotiiniriippuvuutesi

- <http://www.paihdelinkki.fi/testaa/tupakointi>

Maksuton neuvontapalvelu 0800 148 484 (ma-pe klo 13–18)

- <http://www.slutarokalinjen.org/>
- <http://www.stumppi.fi>

Apua lopettamiseen. Voit esittää kysymyksiä tai auttaa muita, jotka yrittävät lopettaa tupakoinnin ja nuuskan käytön.

- <http://www.tobaksfakta.org>

SomT-hanke – tupakoinnin ehkäisyyn liittyvä nettikoulutus

- <http://www.somt.se>

Ragnarök, vl 6-

- <http://www.ragnarok.se>

Cut it out

- <http://www.framehouse.se/Default.aspx?id=7715>

Työkalupakki

Tarjoaa ajankohtaista tietoa ja opetusaineistoa tupakasta hyödynnettäväksi oppitunneilla, nuortotoiminnassa ja vanhempainilloissa

- <http://www.tyokalupakki.net>

Esite: Tips till föräldrar om tobak

- <http://www.ehkapa.fi/klaarihelsinki/wp-content/uploads/2009/07/Minder%C3%A5riga-och-tobak.Tips-till-f%C3%B6r%C3%A4ldrar.pdf>

ALKOHOLI

ÖPP/ EFFEKT

- <http://www.oeffekt.org>

Esite: €Matti

- <http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/DF5D596D-0C4F-4870-9E7D-CF1F6371554E/0/Matti241109.pdf>

Projekt Charlie, vl1-6.

- <http://projektcharlie.nu/>

EOS-lehti

- <http://eos.nykter.fi/>

"Berusning på schemat? Stöd och inspiration för undervisningen om alkohol, narkotika, dopning och tobak" Sivusto antaa ehdotuksia opetuksen sisällöstä ja siitä, miten kurssisuunnitelmiin sisältyviä päihdeasioita voidaan integroida koulun eri oppiaineisiin.

- <http://www.fhi.se/PageFiles/10881/Berusning-pa-schemat-grundskolans-senare-ar.pdf>

Prata om alkohol

- <http://www.prataomalkohol.se/>
- <http://www.tänkom.nu>

HUUMEET

Drugsmart

- <http://www.drugsmart.com/droger-och-hjarnan>

Elämä on parasta huumetta ry

- <http://www.eoph.fi> tai <http://www.ehyt.fi> (= Elämä on parasta huumetta, Terveys ry, Elämäntapaliitto)

Nykterhetsförbundet Hälsa & Trafik

- <http://www.nykter.fi/>

Esite: Drogfria tonåringar? – Ja, självklart

- <http://www.nykter.fi/pub/DrogfriaTonaringar2008.pdf>

Du & jag, Rätt och fel, vuosiluokille 6-9

Ohjausta rikollisuutta koskevaan tiimityöskentelyyn.

- www.bra.se

Brottsrummet

- <http://www.brottsrummet.se>

DOPING

Dopinglinkki

- <http://www.dopinglinkki.fi/>

IMPPAUS

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

- <http://www.can.se>

VANHEMMUUS

Skolbarn.fi

- <http://www.skolbarn.fi/kalas/>

Lasten seurassa

- <http://www.lastenseurassa.fi/>

Lasinen lapsuus

- <http://www.lasinenlapsuus.fi>

MUUTA ITSETUNTOON, ARGUMENTTEIHIN, ARVOIHIN YM. LIITTYVÄÄ AINEISTOA

Värdegrunden

- <http://www.vardegrunden.se>

KOMET för elever/skola

- <http://www.kometprogrammet.se>

Grus och glitter - Bella

- <http://enlitenbok.nu/>

Guldsitsen

Menetelmä auttaa luomaan kunnioittavan suhteen opettajien ja huoltajien välille koulussa tehtävän työn perustaksi. (magnus.waller@stockholm.se)

- <http://www.stockholm.se/Fristaende-webbplatser/Fackforvaltningssajter/Socialtjanstforvaltningen/Forebyggande-arbete/Prevention-i-skolan/Guldsits-for-larare-och-arbetslag/>
- <http://www.folkhalsan.fi>

Kiusaamisen vastainen toimenpideohjelma

- <http://www.kivakoulu.fi/etusivu>

Se toimii sittenkin. Kuinka päihdevalistuksesta saa selvää?

- <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/a2456786-95d8-446f-a767-8171af97956f>

<http://www.vimobbarint.fi>

<http://www.folkhalsan.fi>

